

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία

**Καταγραφή και περιγραφή υφιστάμενης οικονομοτεχνικής
κατάστασης αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων στην
Ήπειρο (Θεσπρωτία και Πρέβεζα)**

Φοιτήτρια: Ελένη Γκουλιούμη

Επιβλέπων Καθηγητής: Λάμπρος Χατζηζήσης

Άρτα, Σεπτέμβριος 2019

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία

**Καταγραφή και περιγραφή υφιστάμενης οικονομοτεχνικής
κατάστασης αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων στην
Ήπειρο (Θεσπρωτία και Πρέβεζα)**

Φοιτήτρια: Ελένη Γκουλιούμη

Επιβλέπων Καθηγητής: Λάμπρος Χατζηζήσης

Άρτα, Σεπτέμβριος 2019

1. Περίληψη

Η αιγοπροβατοτροφία στην χώρα μας αποτελεί όχι μόνο τον ακρογωνιαίο λίθο της κτηνοτροφίας, αλλά και έναν από τους σημαντικότερους για την εθνική οικονομία κλάδο.

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η καταγραφή της υφιστάμενης οικονομοτεχνικής κατάστασης των αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων στις Περιφερειακές Ενότητες Θεσπρωτίας και Πρέβεζας της Περιφέρειας Ηπείρου, με την χρήση ερωτηματολογίων.

Στην μεγαλύτερη τους έκταση οι δύο νομοί είναι ορεινοί, κυρίως η Θεσπρωτία στο μεγαλύτερο ποσοστό της σε αντίθεση με την Πρέβεζα. Η κύρια ασχολία των κατοίκων και των δύο περιοχών είναι ο πρωτογενής τομέας με βασική απασχόληση τους την κτηνοτροφία, ενώ ο τουρισμός αποτελεί έναν δυναμικό και ταχύτατα εξελισσόμενο τομέα.

Η ιδιαιτερότητα της περιοχής να συνδυάζει την ζωική με την φυτική παραγωγή λόγω του φυσικού ανάγλυφου, της πλούσιας βιοποικιλότητας και των κλιματικών συνθηκών, έχοντας κυρίως ημικτατικές, μικτές εκτροφές, προσδίδει στα παραγόμενα προϊόντα γάλα και κρέας, την αναμφισβήτητα υψηλή ποιότητα τους.

Για την επίτευξη του σκοπού της εργασίας πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις σε παραγωγούς των δύο νομών για την καταγραφή των στοιχείων και των δεδομένων. Η αξιολόγηση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε χωρίς στατιστική ανάλυση, όσον αφορά την παρούσα εργασία, αλλά με την μέθοδο των παρατηρήσεων.

Η γεωγραφική έκταση όπου συλλέχθηκαν τα στοιχεία της έρευνας είναι μικρή σε σχέση με τον κτηνοτροφικό πληθυσμό όλης της χώρας. Παρόλα αυτά δεν παύει να είναι ένα αξιόπιστο δείγμα για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην ελληνική κτηνοτροφία.

2. Περιεχόμενα

1. Περίληψη	3
2. Περιεχόμενα	4
3. Η αιγοπροβατοτροφία στην Ήπειρο	5
4. Η αιγοπροβατοτροφία στους νομούς Θεσπρωτίας και Πρέβεζας	6
5. Η προοπτική της αιγοπροβατοτροφίας στην Ήπειρο	9

3. Η αιγοπροβατοτροφία στην Ήπειρο

Η αιγοπροβατοτροφία στην Περιφέρεια της Ηπείρου συνδέεται με την φυτική παραγωγή και αποτελεί παράλληλο κλάδο με αυτήν. Ένα σημαντικό ποσοστό των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων ιδιοπαράγουν τις ετήσιες απαιτούμενες ζωοτροφές τους, κυρίως εκείνες που βρίσκονται στις πεδινές περιοχές.

Ο συνδυασμός της πλούσιας βιοποικιλότητας και οι ελληνικές ντόπιες φυλές των αιγοπροβάτων δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την παραγωγή ποιοτικών, με υψηλή οργανοληπτική αξία επώνυμων εγχώριων κτηνοτροφικών προϊόντων.

Παρόλο που η περιοχή μας έχει αυτά τα ανεκτίμητα πλεονεκτήματα, η σημερινή κατάσταση στην οποία βρίσκεται η αιγοπροβατοτροφία στην Ήπειρο, αλλά και σε όλη την χώρα, είναι δύσκολη.

Το υψηλό κόστος παραγωγής σε συνδυασμό με την μείωση της τιμής του γάλακτος και του κρέατος, καθώς και η εισαγωγή μεγάλων ποσοτήτων κτηνοτροφικών προϊόντων, έχουν σαν αποτέλεσμα την δραματική μείωση του ζωικού κεφαλαίου και την αποστροφή των παλαιότερων αλλά και των νέων παραγωγών από την απασχόληση τους με την κτηνοτροφία.

Επίσης, η οικονομική κρίση και οι καθημερινές δυσκολίες του επαγγέλματος, οι υψηλές πλέον επενδύσεις που απαιτεί ο εκσυγχρονισμός των σταβλικών εγκαταστάσεων, η υψηλή κατάρτιση που απαιτείται από μέρους των παραγωγών και η γενικότερη απαξίωση του επαγγέλματος του αιγοπροβατοτρόφου, έχει οδηγήσει σε ερημοποίηση της υπαίθρου και σε τέλμα την αιγοπροβατοτροφία (Εικόνα: 3.1).

Εικόνα: 3.1 Μικτή εκμετάλλευση προβάτων και αιγών (Πηγή: <https://emvolos.gr/h-aiGOProvatotrofia-proklisi-kata-tis-anergias/>).

4. Η αιγοπροβατοτροφία στους νομούς Θεσπρωτίας και Πρέβεζας

Οι νομοί Θεσπρωτίας και Πρέβεζας είναι δύο μικροί σε έκταση νομοί, με μεγάλη παράδοση στην αιγοπροβατοτροφία. Λόγω της γειννίας και της παρόμοιας γεωγραφικής τους θέσης, τα συμπεράσματα της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι παρόμοια. Μικρή διαφορά υπάρχει μεταξύ του συνόλου των προβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων, με την Πρέβεζα να έχει περίπου 1000 μονάδες, ενώ η Θεσπρωτία περίπου 900. Όσον αφορά τις αιγοτροφικές μονάδες είναι όμοιο και στους δύο νομούς περίπου 300 εκμεταλλεύσεις για τον κάθε έναν.

Αποτελέσματα της έρευνα μου είναι ότι οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις βρίσκονται διάσπαρτες στους εν λόγω νομούς. Το μεγαλύτερο ποσοστό των παραγωγών είναι μέσης ηλικίας και ακολουθούν παραγωγοί τρίτης ηλικίας σε μεγάλο ποσοστό. Το μορφωτικό επίπεδο δυστυχώς είναι χαμηλό όντας οι περισσότεροι απόφοιτοι δημοτικού. Επίσης, οι περισσότερες μονάδες έχουν ιδρυθεί προ εικοσαετίας τουλάχιστον και συχνά απλά συνεχίζεται η μονάδα των γονιών.

Οι αιγοπροβατοτροφικές μονάδες που υφίστανται στους νομούς Θεσπρωτίας και Πρέβεζας είναι επί το πλείστον ημικτατικές και συνεπώς η χορήγηση φυραμάτων δεν αποτελεί τον κανόνα για την διατροφή των ζώων. Λίγες είναι οι μονάδες εντατικής κατεύθυνσης, ενώ το ποσοστό των ποιμνίων που μετακινούνται κατά τους θερινούς μήνες στα ορεινά βοσκοτόπια των νομών Ιωαννίνων και Άρτας είναι μικρό και με τάση μείωσης. Κύριοι λόγοι είναι οι δυσκολίες του τρόπου διαβίωσης των παραγωγών στους θερινούς προορισμούς, καθώς και το υψηλό κόστος μεταφοράς των ζώων. Η μεταφορά τους παλαιότερα πραγματοποιούνταν με τα πόδια ενώ σήμερα τα ζώα μετακινούνται με μέσα μεταφοράς ζώντων ζώων.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των εκμεταλλεύσεων είναι προβατοτροφικές, όπως ήδη αναφέρθηκε και η κύρια παραγωγική κατεύθυνση είναι η γαλακτοπαραγωγική. Σημαντικό ποσοστό εκμεταλλεύσεων είναι μικτές, ενώ πολύ μικρό ποσοστό έχουν καθαρά αιγοτροφικό προορισμό. Αυτό συμβαίνει λόγω της υψηλότερης τιμής πώλησης του πρόβειου γάλακτος.

Στις περιοχές που ερευνήθηκαν στην παρούσα εργασία, δεν παρουσιάστηκε μεγάλη ποικιλία τόσο ως προς τις φυσικές συνθήκες και τον τόπο, όσο και ως προς το μέγεθος και τον τύπο εκτροφής. Παρατηρήθηκαν μικρομεσαίες εκτροφές με 80 -150

περίπου ζώα ανά εκτροφή, με πρόβατα ντόπια και φυλής Φριζάρτα κυρίως. Επίσης, στην καταγραφή βρέθηκαν και παραγωγοί που εκτρέφουν καθαρόαιμα ζώα εισαγωγής, όπως γαλλικά πρόβατα φυλής Lacaunen, αίγες φυλής Μούρθια.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η διασταύρωση διαφορετικών φυλών προβάτων ή αιγών πραγματοποιείται ακανόνιστα, χωρίς ιδιαίτερη μέριμνα για την επιλογή κατάλληλων γεννητόρων και χωρίς καταγραφή και μελέτη των αποδόσεων τους. Αποτέλεσμα αυτού είναι οι στόχοι της παραγωγής να μην επιτυγχάνονται και να κυριαρχούν στις περισσότερες μονάδες ζώα μιγάδες, που δεν ικανοποιούν τις προσδοκίες των παραγωγών.

Ένα εξίσου σημαντικό γεγονός είναι η μειωμένη ή και ελάχιστη προσοχή που δίδεται στον έλεγχο των ζώων για μεταδοτικές ασθένειες και αιμομιξία. Ο έλεγχος πραγματοποιείται μακροσκοπικά και χωρίς τις απαραίτητες ορολογικές εξετάσεις, ενώ κατά την περίοδο των οχείων δεν χορηγούνται τονωτικά σιτηρέσια.

Η βόσκηση πραγματοποιείται σε φυσικούς λειμώνες με το μειονέκτημα ότι δεν εναλλάσσεται με άλλα ήδη ζώων σε τακτά χρονικά διαστήματα όπως προβλέπεται, κυρίως για τη μείωση του παρασιτικού φορτίου αλλά και για την αύξηση της βοσκητικής ικανότητας του εδάφους.

Δυστυχώς, οι βιολογικοί παραγωγοί στους νομούς Θεσπρωτίας και Πρέβεζας είναι ελάχιστοι, ενώ υπάρχει μεγαλύτερος αριθμός παραγωγών βιολογικής γεωργίας. Απόδειξη του περιθωρίου ανάπτυξης της βιολογικής κτηνοτροφίας στις περιοχές μας. Επίσης, κανένας από τους αιγοπροβατοτρόφους που συμμετείχαν στην έρευνα δεν χρησιμοποιεί ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για την ηλεκτροδότηση της εγκατάστασης του. Είναι απαραίτητο να δοθεί το κίνητρο μέσω κρατικής ενίσχυσης να αξιοποιηθούν τα φυσικά αγαθά.

Καταγράφηκε ότι τα εισοδήματα των παραγωγών προέρχονται κυρίως από την παραγωγή γάλακτος και κρέατος, ενώ παρατηρείται μείωση της τιμής του γάλακτος από τις προηγούμενες περιόδους από όλα τα τοπικά τυροκομεία αλλά και τις γαλακτοβιομηχανίες. Η μέση τιμή πώλησης του πρόβειου γάλακτος και στους δύο νομούς είναι ίδια 0,88ευρώ. Η τιμή πώλησης του αίγειου είναι χαμηλότερη σε σχέση με το πρόβειο και στον νομό Πρέβεζας πωλείται με 0,51ευρώ, ενώ στην Θεσπρωτία η τιμή είναι ελάχιστα υψηλότερη 0,53ευρώ.

Επιπλέον, οι κρατικές και ευρωπαϊκές ενισχύσεις συμβάλλουν στο εισόδημα για την επιβίωση των ζώων και των παραγωγών και όχι για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των εκτροφών τους, λόγος για τον οποίο τους χορηγούνται. Ακόμα

και οι συνδεδεμένες ενισχύσεις όπως του γάλακτος και του κρέατος που δίδονται, αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των ενισχύσεων.

Οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις είναι οικογενειακές και απασχολούν τουλάχιστον δυο άτομα της οικογένειας. Οι λίγες εντατικές εκμεταλλεύσεις που καταγράφηκαν στην έρευνα απασχολούν μόνιμους, κυρίως αλλοδαπούς, εργάτες.

Τέλος, ένα μικρό ποσοστό παραγωγών έχουν εκσυγχρονίσει τις σταβλικές τους εγκαταστάσεις ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό στεγάζουν τα κοπάδια τους σε στάβλους που προϋπήρχαν και είχαν κατασκευαστεί από τους γονείς τους. Το ίδιο ισχύει και για τον μηχανολογικό τους εξοπλισμό. Εξαίρεση αποτελούν οι ενταγμένοι παραγωγοί σε προγράμματα σχεδίων βελτίωσης και νέων γεωργών όπου με την βοήθεια αυτών των προγραμμάτων τους δίδεται η δυνατότητα να εκσυγχρονίσουν, να επεκτείνουν ή και να δημιουργήσουν τη νέα δική τους εκμετάλλευση.

Όσον αφορά τις ετήσιες δαπάνες σε ασφάλιστρα, λογιστικά, έξοδα βοσκοτόπων, έξοδα ΔΕΚΟ, κτηνιατρικά φάρμακα και υπηρεσίες υπάρχει μια ομοιογένεια σε όλο το πλήθος των παραγωγών και των δύο νομών.

Η βαθιά ανάλυση των δεδομένων που προκύπτουν από την έρευνα μου, οδηγεί σε συμπεράσματα μιας προοπτικής που με την πρώτη ματιά δεν διαφαίνεται.

Παρόλο που το μέλλον της αιγοπροβατοτροφίας, της παραδοσιακής κτηνοτροφίας τόσο στις περιοχές όπου έγινε η έρευνα όσο και στην υπόλοιπη Ήπειρο, αλλά και σε ολόκληρη τη χώρα, αρχικά φαίνεται δυσοίωνο, το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της είναι ότι υπάρχει και θα υπάρχει ζήτηση, επιθυμία και ανάγκη για γαλακτοκομικά προϊόντα και κρέατα υψηλής διατροφικής αξίας.

Αυτό είναι το αδιαμφισβήτητο πλεονέκτημα που κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει, είναι το προτέρημα που οδηγεί τα κτηνοτροφικά προϊόντα της Ηπείρου σε παγκόσμια αναγνωρισιμότητα και ζήτηση.

5. Προοπτική της αιγοπροβατοτροφίας στην Ήπειρο

Τα αποτελέσματα της επικοινωνίας και της έρευνας με τους παραγωγούς είναι δυστυχώς δυσοίωνα για το μέλλον ενός από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Προκειμένου όμως να υπάρξει προοπτική και μέλλον, απαιτούνται τομές και άμεση ευαισθητοποίηση, όχι μόνο από την πλευρά των κτηνοτρόφων, αλλά κυρίως από την πλευρά της πολιτείας.

Η ανάγκη συνεργασίας των παραγωγών μόνο οφέλη μπορεί να τους προσδώσει. Ο επαναπροσδιορισμός των συνεταιρισμών σε διαφορετική βάση, πιο αυστηρή και περισσότερο δεσμευτική για τον καθένα συνεταιριζόμενο, θα δώσει τα οφέλη που προκύπτουν από ένα σταθερό περιβάλλον συνεργασίας.

Η δημιουργία οργανώσεων παραγωγών θα αυξήσει την διαπραγματευτική δύναμη τους και θα συμβάλει στην διάχυση της εμπειρίας και της γνώσης. Θα δώσει την δυνατότητα για την μείωση του κόστους παραγωγής, δημιουργώντας ανταγωνιστικές τιμές για τα παραγόμενα προϊόντα τους.

Η ενίσχυση και η στήριξη των παραγωγών με ειδικά καταρτισμένο προσωπικό κτηνιάτρων και ζωοτεχνών για ενημέρωση, εκπαίδευση και παροχή όλων των απαραίτητων γνώσεων τόσο όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, τη διατροφή, την διαβίωση και την ευζωία των ζώων, όσο και των εγκαταστάσεων. Η κατάρτιση θα βοηθήσει στην αποτελεσματικότητα της παραγωγικής διαδικασίας και στην δημιουργία βιώσιμων και αποδοτικών εκμεταλλεύσεων.

Η παρότρυνση για τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων υποδομών ή και την δημιουργία νέων σύγχρονων σταβλικών εγκαταστάσεων με την συμμετοχή κρατικών ενισχύσεων, θα δώσει κίνητρο στους νέους παραγωγούς να μην εγκαταλείψουν τον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας και θα δημιουργήσει καλύτερες συνθήκες εργασίας.

Επίσης, απαιτείται η απασχόληση των μεταναστών να γίνεται με ευνοϊκότερες συνθήκες διαβίωσης προκειμένου να παραμείνουν στην κτηνοτροφία και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της.

Η οικονομική ενίσχυση των εγχώριων φυλών αιγών και προβάτων, θα δώσει κίνητρο για την αύξηση του αριθμού τους και την διατήρηση και υποστήριξη των ΠΟΠ παραγόμενων γαλακτοκομικών προϊόντων. Παράλληλα, οι ετήσιες ενισχύσεις που

χορηγούνται στους παραγωγούς θα πρέπει να δίνονται με κριτήριο την παραγωγή τους και όχι μόνο με την κατοχή αγροτικών ζώων και εκμεταλλεύσεων.

Η ενίσχυση της παραδοσιακής τυροκομίας από μικρά τυροκομεία, κυρίως σε απομακρυσμένες περιοχές που απαιτούνται μεγάλες χιλιομετρικές αποστάσεις για την παράδοση του γάλακτος, θα συμβάλλει στην παραγωγή και διατήρηση των αναγνωρισμένων κτηνοτροφικών προϊόντων της εγχώριας κτηνοτροφίας, καθώς και στην τόνωση της επαρχίας.

Εξαιρετικά σημαντικό είναι να ενισχυθούν, και κυρίως να αδειοδοτηθούν, τα μικρά τοπικά σφαγεία, να επαναλειτουργήσουν ή να κατασκευαστούν νέα που θα καλύπτουν τις ανάγκες των μικρών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων που συνήθως βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές.

Παράλληλα με τα παραπάνω, είναι αναγκαία και άμεση η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος ιχνηλασιμότητας από το μικρό τυροκομείο έως και τις μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες, από το μικρό σφαγείο έως και τα μεγάλα βιομηχανικά σφαγεία. Η εφαρμογή του θα βοηθήσει τον ελεγκτικό μηχανισμό, θα προστατεύσει τον κτηνοτρόφο και τον καταναλωτή και θα αναδείξει το εγχώριο ποιητικό κρέας και γαλακτοκομικό προϊόν.

Επίσης, η διαφήμιση των παραγόμενων προϊόντων και η προβολή μελετών που αναδεικνύουν τα οφέλη και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους θα αυξήσει την ζήτηση τους, τόσο στην εγχώρια όσο και στην παγκόσμια αγορά (Εικόνα: 5.1).

Εικόνα: 5.1 Αιγοπροβατοτροφικά προϊόντα φέτα, γιαούρτι, αρνίσια παιδάκια (Πηγή: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CE%AD%CF%84%CE%B1_, <http://mazimagazine.gr/tag/>, <https://www.meatandgrillstories.com/arnisia-paidakia/>)

Τέλος, η δημιουργία αγροκτήματος στην περιοχή της Άρτας, παράλληλα με την υφιστάμενη Σχολή Τεχνολόγων Γεωπόνων (Ζωικής και Φυτικής Παραγωγής), με παραγωγικά ζώα εγχώριων φυλών και φυλών υπό εξαφάνιση, καθώς και η ίδρυση

τράπεζας σπέρματος, για την διατήρηση και τη γενετική βελτίωση των υφιστάμενων φυλών.

Επίσης, στο αγρόκτημα να πραγματοποιείται πέρα από την εκτροφή ζώων και η καλλιέργεια των απαιτούμενων ζωοτροφών. Η παραγωγή εποχιακών σιτηρεσίων, πρωτεϊνούχων ζωοτροφών, η χρήση εναλλακτικών ζωοτροφών και σημαντικότερο όλων η ίδρυση τράπεζας σπόρων για την συλλογή, διατήρηση, πολλαπλασιασμό και αξιοποίηση του γενετικού υλικού των σπόρων εγχώριων φυτών.

Ο ρόλος του θα είναι η προβολή της παράδοσης, η εξαγωγή επιστημονικής γνώσης, η συλλογή εγχώριων φυλών και σπόρων, η εκπαίδευση φοιτητών αλλά και κτηνοτρόφων για την διατήρηση, την αναγνώριση και την ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας στην Ήπειρο. Η ίδρυση του αγροκτήματος θα αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα για την περιοχή της Άρτας αλλά και ολόκληρης της Ηπείρου, καθώς θα δημιουργήσει ένα ολοκληρωμένο κέντρο επιστημονικής γνώσης και εκπαίδευσης.

Οι προοπτικές υπάρχουν και είναι αισιόδοξες και ευοίωνες, ακόμα και σήμερα σε μια περίοδο που ο κτηνοτρόφος είναι απαισιόδοξος και η αιγοπροβατοτροφία περνά μια μεγάλη κρίση.